

Моніторинг ринку праці, галузевого та регіонального контексту медичної сфери Закарпатської області

Тенденції розвитку ринку праці, галузевого та регіонального контексту в Закарпатській області та Україні важливі для діяльності ДВНЗ «Ужгородський національний університет» Міністерства освіти і науки України при підготовці кадрів за професійною кваліфікацією «Лікар», що здійснюється на основі освітньо-професійної програми (ОПП) «Лікувальна справа».

Метою даного моніторингу є подання об'єктивної аналітичної інформації про стан медичної сфери Закарпаття для розгляду та врахування під час чергового оновлення освітньої програми «Лікувальна справа».

Одна з цілей ОП «Лікувальна справа» полягає у відповідності потребам місцевої спільноти у наданні якісної медичної допомоги через підготовку професіоналів з відповідними компетентностями. ОП «Лікувальна справа» створена у 2016 році та з того часу зазнала кілька переглядів. Для забезпечення оптимальної траєкторії розвитку даної ОП потрібен аналіз актуальної ситуації щодо напрямків працевлаштування лікарів, існуючих вакансій та локальних потреб.

Результати останнього аналізу ринку праці в охороні здоров'я в Україні (WHO – Results of initial health labour market analysis in Ukraine, 2024) виявили системну нестачу медичних працівників, географічну диспропорцію та недостатню забезпеченість первинної ланки медичної допомоги. Дана тенденція є характерною і для Закарпаття.

Офіційні оголошення та дані роботодавців вказують на наявність вакансій для лікарів у Закарпатській області, при чому частина вакансій залишається відкритою тривалий час, що свідчить про структурну проблему підбору кадрів через відсутність достатньої кількості фізичних осіб спроможних зайняти ці посади.

Демографічні та регіональні чинники Закарпатської області такі як: розмитість кордонів поширюється на 4 європейські країни, сезонні навантаження (туризм), розселення на розтягнутих сільських територіях,

особливо у гірських районах підвищує вимоги до підготовки кадрів на додипломному та післядипломному рівні освіти у вищому навчальному закладі регіону, що у кінцевому результаті забезпечить область підготовленими кадрами. Документи регіонального планування прямо визначають кадрове підсилення системи охорони здоров'я як пріоритет.

Національні та регіональні стратегії розвитку охорони здоров'я закликають до оптимізації мережі медичних закладів й кадрового їх підсилення.

Відсутність лікарів у сільській місцевості та відтік персоналу створюють ризик недоступності базових послуг, особливо для вразливих груп таких як: старші люди, внутрішньо переміщені особи та особи, які зупинились на проживання у Закарпатській області в результаті внутрішньої міграції з областей України де ведуться активні бойові дії.

Згідно зі Стратегією розвитку області до 2027 року та регіональними програмами розвитку системи охорони здоров'я, посилення кадрового потенціалу входить до основних пріоритетів, що відповідає галузевому та регіональному контексту Закарпатської області.

Концепція розвитку системи охорони здоров'я Закарпатської області передбачає:

- пріоритетний розвиток первинної та екстреної медичної допомоги;
- створенням на базі УжНУ науково-навчального центру забезпечення розвитку охорони здоров'я області;
- посилення профілактичної направленості системи первинної медико-санітарної допомоги;
- підвищення якості до- і післядипломної підготовки медичного персоналу з акцентом на практично орієнтоване навчання.

Локальні характеристики: сезонний туризм, транскордонна мобільність, велика частка сільського населення – все це вимагає гнучкого кадрового планування (сезонні підсилення, мобільні бригади, регулярні ротації, тощо).

Стратегічні документи Закарпатської області та концепції розвитку системи охорони здоров'я включають регіональні програми розвитку, що враховують загальнодержавну «Стратегію розвитку системи охорони здоров'я

до 2030 року», затверджену урядом. Основні напрями розвитку охорони здоров'я Закарпаття визначаються цими двома рівнями документів, що охоплюють як національні, так і місцеві потреби та пріоритети.

Проблема кадрового забезпечення центрів первинної медико-санітарної допомоги (ЦПМСД) в Закарпатській області спостерігалась і до подій 2022 року. Науковцями Ужгородського національного університету було вивчено динаміку кадрового забезпечення первинної медико-санітарної допомоги в Закарпатській області. Аналіз кадрового забезпечення первинної медико-санітарної допомоги в Закарпатській області в динаміці за 2014-2018 рр. виявив наростання дефіциту лікарів загальної практики – сімейних лікарів, зокрема в сільській місцевості. У сільських лікарських амбулаторіях виявлено зниження показників укомплектованості майже на 10%, при вищому за національний показник рівень забезпеченості лікарями у 2018 р. (26,21 проти 24,13 на 10 тис. населення). Десять сільських лікарських амбулаторій області залишаються без сімейних лікарів, що може свідчити про поглиблення проблеми міграції медичних кадрів у регіоні.

З 2022 року війна загострила проблему кадрового забезпечення в Закарпатській області не тільки на первинній ланці а й на рівні спеціалізованої медичної допомоги, яка є укомплектованою на 83,6%, що є меншим, ніж по Україні.

Статистичні прогнози Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України з погляду на віддалену перспективу до 2030 року є також невтішними стосовно укомплектованості лікарями загальної практики і підкреслюють необхідність у кадровому поповненні понад 20 000 нових фахівців зазначеного напрямку. Стратегія розвитку охорони здоров'я України на національному рівні враховує вищезазначені факти і наголошує на таких пріоритетних завданнях, як: розвиток медичної освіти у закладах вищої освіти на регіональних рівнях, посилення підготовки лікарів. Професійна кваліфікація «Лікар» визначена стратегічно важливою для держави.

Національні рекомендації, що ґрунтуються на результатах Всесвітньої організації охорони здоров'я і національних аналізів ринку праці,

підтверджують необхідність продовження постійного моніторингу та вжиття цільових заходів для вирівнювання забезпеченості персоналом між регіонами.

Ринок праці у галузі на даний момент містить незаповнену потребу в лікарях первинної ланки, особливо у сільській місцевості, і тому пропонується підтримувати й надалі та за можливості розширювати окремий профіль загальної практики-сімейної медицини на 6 курсі, який забезпечує всебічну підготовку випускника із акцентом на первинному рівні надання допомоги. Тенденція до розширення приватної медичної сфери потребує уваги при підготовці випускників до маркетингу та популяризації медичних послуг. Пропонується забезпечити окремі теми дисципліни «Соціальна медицина, громадське здоров'я та гігієна» на 6 курсі маркетингу медичних послуг та розробці бізнес-плану. Крім того, належного врахування в тематичних планах потребують останні зміни в медичному законодавстві, зокрема щодо оцінювання повсякденного функціонування особи. Оскільки Закарпатська область межує з кількома країнами та містить відповідні національні меншини, а її населення характеризується вищою транскордонною мобільністю, в ОПП розширено вивчення іноземних мов, здобувачам варто надавати можливості вивчення та вдосконалення мов наших сусідів – Чеської та Словацької Республік, Угорщини. Крім того, Закарпаття відоме своїми рекреаційними та реабілітаційними можливостями, тож обізнаність лікарів про ці можливості, напрямки співпраці та принципи функціонування мультидисциплінарних команд у сфері охорони здоров'я є важливою та повинна формуватись на додипломному етапі підготовки.

Таким чином, підготовка медичних кадрів у ДВНЗ «Ужгородський національний університет» є суспільно необхідною та вкрай важливою для регіону, сприяє забезпеченню робочих місць у державних та приватних медичних установах. Завдяки підготовці високваліфікованих лікарів в УжНУ у Закарпатській області забезпечуються привабливі умови для інвестицій та проживання, що має позитивний вплив на розвиток економіки регіону та держави.

Ключові джерела (використані для обґрунтування):

- WHO – Results of initial health labour market analysis in Ukraine (аналіз дефіциту, нерівномірності та рекомендації)

<https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/196c4d39-7bdd-4218-ab74-84642acc5dd6/content>

- Офіційні оголошення регіональних та центральних органів про вакансії лікарів у Закарпатті та м.Ужгород

<https://www.work.ua/jobs-uz-лікар+сімейної+медицини/>

<https://medvacancy.moz.gov.ua/>

<https://www.careerjet.ua/робота-Лікар/Закарпатська-Область>

<https://www.work.ua/jobs-uzhhorod-%D0%B2%D1%80%D0%B0%D1%87/>

<https://robota.ua/zapros/likari/uzhhorod>

- Стратегічні документи центральних органів влади і Закарпатської області та концепції розвитку системи охорони здоров'я:

Про Стратегію розвитку Закарпатської області до 2027 року

https://zakarpat-rada.gov.ua/docs/rishennya/8/17_sesion/rish1216.pdf

Стратегія розвитку системи охорони здоров'я до 2030 року

<https://moz.gov.ua/uploads/ckeditor/Стратегія/UKR%20Health%20Strategy%20Feb%2024.2022.pdf>

Звіт підготовлено:

заступник декана медичного факультету професор Бойко Сергій Олександрович;

завідувачка кафедри хірургічних хвороб, гарант ОП «Лікувальна справа» професор Болдіжар Патріція Олександрівна;

завідувачка кафедри соціальної медицини та гігієни доцент Керецман Анжеліка Олексіївна.

10.03.2025